

ШЫҢ

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИК ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЫ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХОРОАЙ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХОРОАЙ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1961 ч. НОЯБРЬ 15 СРЕДА № 273 (5063)

Өртөө 2 көп.

БҮГҮ КҮШТЕРНИ МАЛ КЫШТАГЛАДЫШКЫНЫЧЕ

Мал ажылым көдүреринин айтырыгы кездэ ажил-агылны хөгжүдериңиң соңгарлады болбас эң-не чугула айтырыгының арасында онза чери ээлеп турар.

Коммунизм тургучуларынның сьездине ТК-ның өткөдүн кылып тургаш, эш Н. С. Хрущевтун мынчаар онаалап чугаалаанын өзүгээр мал ажылым хөгжүдериңе бир кол айтыры болза кыштаглаашкынын организаствы болгаш чедишкениң эрттери болур. Кыштаглаашкын дөргө мал ажылыга өң берге болгаш өң харысалгалыг үе. Аңаа бүгү талазы-биле хынамчалыг белеткенге, ону организаствы чорутканыдан, малдын баш санын өстүрери, ону продуктулуун беддери кол хамаарыр.

Ындыг турбуже, кышты бойдустан чагаар келир эргидеги болганда ынчал-мынчал эрте бээр ынчаан дөш мал кыштаглаашкынын айтыры чинк көрүп, кышка удуз белеткелди шыгыш көрөйи турар айоннар бисте бар. Он чизеңге Тес-Хем району кирип болур. Чокта чаа область Сөвдинин күсүмүгана Тес-Хем райкумунин даргазынын орадакчызы эш Төгүс-оолдун илеткени дынааш, районун колхозтарында мал кыштагладышкынында белеткел кончуг багай чоруп турар деп демделген. Маалым бөдүн болгаш концентратчы черини шоолу белеткел албаан хирезиде-ле, бар черлерде оларын дилеп тыптынарынын семези албайн турар. Мал кажжааларын чартык кези септетинме. 12 хой кажжааларын тууду добулбаан, чаш болгаш улаг малдарга ам-даа 40 ажыг кажжа негетинип турар. Ама чедир мал черини кыштаглаарга сөөртүрү организастван. Хойжуларга болгаш сүт-баран фермаларын амылдакчыларынга чуртталга бажынары база кызыл булун, чунар бажык белеткөө ажыл багай чоруп турар.

Тес-Хем район кожазы бүүрге болаарга журунда чылдарда кыштаглаашкынын артык берде-дешкениң болгаш артык когаралдыг эрттери турганы таварыга эвес. Он болза кыштаглаашкыга белеткелден болгаш ону канчаар организастван эрттиргениңди хамаарыр. Ам үеде өвүр район кыштаглаашкыга элден белеткелди кирип турар. Бо районун колхозтары элге каш чаа кажжааларын туткан, арты кажжааларын септелгени, өдөк болдурушкуну, мал черинин кыштаглаарга сөөртүрү чоруду турар.

Өске-даа районнарда, тус-тус ажыл-агыйларда мал кыштагладышкыныга кончуг четпес белеткелди журашкы турарынын чидектери хой. Чөөн-Лемчин районун СЭКП-ниң ХХII сьездини атыг колхозу бо чылдык ындыла хойжу бригаданы организастван тургускан болза-даа оңд өңд турлаа кыза турарын ама чедир шиттирлерге белеткелден кезигүренин чуртталга бажынары-биле хандырткан хамаан чок, ноябрыңиң эгезинге чедир өдгөриңиңиң септен албаан турган.

Бо каш чидектер болза өгелен турар мал кыштагладышкынында байдал мык дувураазиниң деп чүвени өгелен турар. Бир өвс бо күннерде шиттирлерге хемчегер албас болза, өрткен чылдарда ышкаш бо кыш бистин малмыс ажылынга улуг когаралды болуру чайлаш чок апар. Бо байдал республиканын партия, совет болгаш бүгү хой-ниити организастваларын, колхозтарын, совхозтарын бүгү күштерин мал кыштагладышкыныче мобилизастварын негеп турар.

Кыштын соогунга удуз бүгү мал-

Соңгудаларга холбаштыр

ТОРГАЛЫГ. Тыва АССР-ниң Дээди Сөвдинге соңгудалар белеткел өвүр районда улам калбарып турар. Дус-Даг көдээ Советтик даргазынын орадакчызы эш Т. Тамбактың редакцияга дыңнатканы болза: — Чаа-Суурда болгаш Торгалыкта агитпунктуларны көрүштү депин эгезин, лозундарын аскан, СЭКП-ниң ХХII сьездинин материалдарын иңда делген. Браккы одактарда турар малчыларын төвү Чалаа-тыда чаа агитпунктуу база немей организастван турар.

Областың мурнакчы авто-ажыл-агыйларын бирээни—облпотребсоюзду ATK-зыны коллективни ноябрь 12-де эртен бодунуң клузунга долдуз чыгып келген турда, ында партия организастваның секретары эш Подольский Тыва АССР-ниң Дээди Сөвдинге соңгудалар талазы-биле төп болгаш округ соңгудала комиссияларын кезигүрениңе кандидаттар кылдыр республиканың ажылды чоннары боттарының эң эки төлөөлери депшиди турарын чугаалаан. ATK-ның бедик көргүзүлгү чалаачыларын бирээни Виктор Булепович Хомушкуну Тыва АССР-ниң Дээди Сөвдинге соңгу-

Эш Хрущевтун Уабекстанда чоруп турары

ЛНТИ-БАЗАР. (Ташкент областы). (СЭТА). Ноябрь 13-те СЭКП ТК-ның Бирги секретары, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинин Даргазы эш Н. С. Хрущев Ташкент областын «Политотдел» колхозунун ажылы-биле таныжарын ургүзүлөөн. Бүдээ ажыл-агыйнын ууртукчулары-биле, колхоз бүүдүргөзүнүн муракчылары-биле чугаалашкан соонда, Н. С. Хрущев колхозтуң клузунга баргаш кеңеш, хөвөн, кукуруза болгаш өске-даа продукцияларын хевирлериниң делгезин көргөн. Он дараазында Н. С. Хрущев колхозтун уруулар садына чоран.

ТАШКЕНТ. (СЭТА). Ноябрь 13-те хүнүн ийги чартыныда СЭКП ТК-ның Бирги секретары, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинин Даргазы эш Н. С. Хрущев сугармалыгы чер ажылынын электрификациениң болгаш механизациянын институтуң дуржулга участогуна чоран. Хөвөн ажылынын эң сайымраггай техниказынын хевирлерин өң берген. Техниказын өң хевирлерин Узбекистанын конструкторлары чөгөзүп тургускан. Хөвөни өртүрү болгаш дүжүттү ажаап алыр бүгү машиналарын болгаш керекселерин амылдадып турда көргүскөн.

СЭКП-ниң Программаны тускай ном кылдыр үндүргөн

Политиктиң ном үндүрүр чер СЭКП-ниң ХХII сьездинин хүлээп алганы Совет Эвилелинин Коммунисттик партиязынын Программаны ном кылдыр парал үндүргөн. Номуң ишти тиражы—беш миллион кезек. (СЭТА).

ДОПЧУ МЕДЭЭ

ССРЭ-ниң Дээди Сөвдинин Президиуму эш Александр Николаевич Шелепин өске ажылче шылтангы-биле холбаштыр, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинин чанында Күрүнеңи айыл чок чорук Комитетинин даргазынын хүлээлгезинден ону хостаан.

ССРЭ-ниң Дээди Сөвдинин Президиуму эш Владимир Ефимович Семичастныйн ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинин чанында Күрүнеңи айыл чок чорук Комитетинин даргазынга төмүлгөөн.

Солун кезээ

Улуг Октябрьнын байырлааныга холбаштыр хөгжүм-ши театрының коллективинге кезээ болган. СЭКП-ниң ХХII сьездини — коммунизм тургучуларын сьездини бөдүнүн ажылы чедишкениң доосканы коллектив өөрүшкүлүг бедик үнелде-биле демделгөн.

Култ тура эргелдигиниң начальниги эш Л. Чадамба өс алаш.—Тыва АССР кылдыр тургускан чорук Коммунисттик партиянын ленинчи национал политиказынын ачылмы—деп, ол сеткил ханышкынын илереткен. Ол кезээ солун концерт болган.

Төөгүлүг сьездиниң ажылының болгаш шиттирлериниң дугайын СЭКП-ниң ХХII сьездиниң делегады чугаалап тур ӨӨРҮП ДЕТКИДИВИС

СЭКП ХХII сьездинин ажылын доосканы, аңаа чугаалашкы хүлээп алган Программа база шиттир өвүр районун «Коммунизмче орук» колхозунун ажил-ишчилеринин улуг өөрүшкүзүн болдурган болгаш күзөлдөрин улам хайныктырып үндүргөн.

Сьездиниң ажылы доозулганы-биле холбаштыр колхозтун девискэриңе чер-черге митингилер болгулаш. Митингилерниң кижикчилери бодунуң төрөөн партиязы дөш, ону ийин болгаш улуг чаагай Программаны хүлээп алганы дөш улуг өөрүшкүзүн база өөрүп четтиргени илереткенер. Оң-биле калы митингиле чүвө чугаалаан кижилер үзүлгө ий-чангыс кижиге чүвүлү чорутуу болгаш бистин партиявысты, чуртувусту ленинчи оруктан чайладырын орадакчып турган партияга удуз болушту кам-хайыра чок сойгалап илереткен болгаш чыла шапкан ленинчи Топ Комитетке өөрүп четтиргени илереп турган.

ХХII сьездинин хандыгыны-биле холбаштыр болгулаан митингилерге

ыма хой колхозчулар, малчынар бедиктеп хүлээлгелери алганыр. Улаатайда улгатыр каттыштырган хойжулар бригаданын улуг хойжуу эш М. Дыртык бригаданын бүгү кезигүрениңиң күзөл-соруун илереттишпаан, мынча деп чугаалаан. «СЭКП-ниң чаа Программаны болгаш сьездиниң шиттирлерге коммунизми тургузарынын дугайына, бөдүүн совет кижиге дугайында сагыш салышкыны-биле сиңиккен. Он соруулганы чүгө күш-ажыл-биле чедип ап болур бис».

Хам-Тытта хойжу эш М. Дегер эртен чымын багай өвс тур-недерлиг болган. Бо чымын кодан хойларын хур чыл ажырышпаан, чүс баш хойга онааштыр 105 хураганнары алмын хүлээнгөн.

Чер-черге эрткилээр митингилер, хураалар бедик көдүрүшкүзүнүң шиттирлерин амыралага боттадыр дөш колхозчулар боттарынын күштерин харамнамас дээринде херечизи болган.

Бедик мергежилди медицина хандырылганың бүгү-ле хевирлери-биле хоорайларны болгаш көдээниң чону бүүн хандырыткан турар дээрин Совет Эвилелиниң Коммунисттик партиязының Программанында айтканы.

Томскиде Күрүнеңиң медицина институтунда өөренип турар тыва оолдар, кыстар төрөөн партиязынын Программанын бүгү совет кижилер-биле бир демей деткип, партияның кижиге дугайында сагыш салышкыны дөш өөрүп четтиргенивини илереп тур бис.

Бистин эчки мергежилвиис эң-не харысалгалыг болгаш хүндүлүг. Ынчангаш бистер чүгө кончуг эки өөренип, политиктиң демчеливини бедидип турар бис. Чамдыктарымыс бот-тыбыңгыр уран чүүл белгүмүнде, өскелерибис чурттуң янзы-бүрү булуңнарындан келген орус, хакас, якут, бурят болгаш өске-даа национал эш-өөрүс-биле кады белгүмүнде өөренип турар. Хоорайнын культуру Унивесситетинге барып, орус болгаш дашкыны композиторларнын музыкаларын дыңнап, чогаалчыларын, шүлүкчүлерин чогаалдары-биле таныжып, кино, театр ажылдакчылары-биле учурашып, эртем-техниканың чаа чүүлдери-биле таныжып турар бис.

1961—1962 өөредилге чылында студентилер Раиса Өлзей, Чаш-оол Даспанчап, Анна Базыр-оол, Ховалыг Орус-оол, Михаил Тырчин олар институтту дооскаш, аныяк республикавыска барып ажылдаар, а бистерге студент коммунар база-ла билдиртпейн эрте бээр, төрөөн Тыва-выска барып, коммунизмиң херезинге күжүвүс, биливиң харамнамнай ажылдаар бис.

Бөлүк студентилерниң даасканы-биле В. КУЖУГЕТ, К. БИЧЕЛ, В. МААДЫ.

Чаңгыс эп-сеткил-биле

Бымылдың башкылары, уруулар албай черлеринин ажылдакчылары СЭКП-ниң Бызыл хооркомунуң хурааларына чыгып келгенер. Залда олдуртат шүтүзү элеттинген, чамалганын чамызы коридорла мөөнөйгө бергенер. Олар партиянын ХХII сьездинин делегаты, СЭКП Тыва обкомунун бирги секретары эш С. К. Тока-биле учурашкыны хураалыга оудуруп, өндүр улуг соруулганы — бистин чуртка коммунизми тургузарынын программанын боттадыры дөш амыралагы дугайын чугаалажыр дөш келгенер олар.

СЭКП-ниң ХХII сьездинин делегаты болгаш сьездинге чалагытырлары улуг хүндүлел болгаш ынакшыны-биле хүлээп алганын, Кр-мын Шьезилер Орудузун жайгачкытыг эки, таарымчалыг кылдынганы эш Тока чугаазынын эгезинге демделгөн.

Бүгү кижиге төрөлтөгөниң төөгүзүңе сорук кирикчи алдарыг аты артырбышаан, ХХII сьез болза бистин чуртка коммунисттик ниитилди тургузарынын Программанын хүлээп алган. Ынчангаш бо сьез болгаш он саган улуг соруулгалары бүгү делегетке уждурдувалыг. Оң-төөгүлүг шиттирлерин — совет уластуң ажыл-ишине, амырала-чуртталгазынче ханызын бедип сиңиптир кирипшаан, оларны коммунизм дөш демиселе улам на-хей-агы кирип турар. Бистин чурттуң келир үеги чырыктыгы оруу — коммунизмиң тилделгени хандыр дөш партия чаа Программала хой ажыл-херектерин бүүдүрери болгаш үжүжүшкүрениңиң үндүрери бисе хүлээдиң турар. Партиянын ленинчи оруктан делир тыртта-рын орадакчып турган Молотовтун, Маленковтун, Кагановичинин болгаш өске-даа фракционерлерин антипартиягы бөдүүн партиянын ХХII сьездини туулунга чедир чылча шапкан. Бо бүгүнүң дугайын эш Тока чугаалаарга, олдурганнар улуг чүүлдүгүзүңүшкүн-биле дыңнааннар.

Ленинчи национал политиказын, эш Н. С. Хрущевла баптаткан партиянын Топ Комитетинин ачызында тыва уластуң ажыл-агыйы, амырала-чуртталгазы дүргөн сайырап, хөгжүп орак дугайын эш Тока толаргай чиктерге-биле айтканы. Оң-бир херечизи болза, Тыва автономнуң областин АССР кылдыр өдө тургустунганы, он соов дөш «Тыва АССР-те дуулаар хем-чөгөөр дугайында» РСФСР-ниң Ми-

нистрадер Чөвүлелиниң доктаалы болур. Ол доктаалда айтканын өзүгээр Тываның ажыл-агыйы, култураларын улуг хөгжүдериңи амыр. Ала сагыш салышкыны дөш тыва улазу төрөөн Коммунисттик партияныга, Совет чачыка улуг өөрүп четтиргени илеретпейл, коммунизмиң тилделгези дөш бүгү совет кижилер-биле бир демей чүтүлүг ажылдаар дээрин эш Тока чугаалаан.

Урулга санал бергенер партиянын ХХII сьездинин амырала кылганы бистин чуртка коммунизми тургузарынын улуг чаагай Программанын амыралага боттадыры дөш ажылдаары сеткил ханышкыныг чугаалап турганнар.

Күрүнеңи Кызылда башкы институтунун партия организастванын секретары эш Б. Бажутиянин чугаалааны болза:

— Партиянын ХХII сьездинин ажыл-чорудулганын улуг кичээл-гой, ханы күзөл-соруу-биле хайгаарат турган бис. Сьез болгаш ажылы доозуп, бистерге, совет кижилерге коммунизм тургузарынын жайгачкытыг соруулгаларын салган. Ону алдарымы-биле үжүлөшүп, бүгү-ле күштү коммунизмиң херези дөш мадырамыг демиселе улаандырап учуртуп бис. Ий-чангыс кижилерге чүвүлү чорукка улуг демисел бистин партияга аар-берге уруктарын таварыштырган, мычалаа-даа ол бергени алып эрткин биске улуг чедишкенин хандырган дээрин онаалап демделгээр керек.

Коммунизм тургучуларынның сьездиниге шиттирлөөн улуг соруулгаларда совет кижиге дөш, оң чатгай амыраламы дөш улуг сагыш салышкыны илеретип турары эш А. Соболева (көдээ ажыл-агый техникумуң башкымы) чугаалаан. Бодунуң ажылдап турары көдээ ажыл-агый техникумунда өөредилге-кизилидегелгил ажылы амырала-биле харылаазынга ол база доктаган. Эртен өөредилге чылында ол техникамы көдээ ажыл-агыйның 110 тускай эртемниглерин белеткеп үндүргөн. Олар республиканын колхозтарында, совхозтарында чедишкениңиң ажылдап турарлар. Техникумуң студентилери «Кызыл партизан» совхозка бүүн чыл дүргүзүндө ажыгыг практиканы эртерип, өөредилгени практика кырыга ажылдап турарлар.

— Партияга удуз фракционерлерин бөдүүн чылча шапканы бистин партиявыстын чангыс эленин быжымын оон ленинчи Топ Комитетин долгандыр совет уластуң

өмүрү каттышканын херечилеп турар. Ий-чангыс кижилерге чүвүлү чоруткун хоралыг уруктарың амыр тилээр дөш демиселе СЭКП-ниң алган хемчегелериң улуг чүүлдүгүзүңүшкүн-биле деткип турар бис деп — Кызылдың сагы-кооперация училищениң директору эш М. Санчай чугаалаан.

— «Тыва АССР-ге дуулаар хемчегер дугайында» РСФСР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң доктаалы бистин анык республикавыстын ажыл-агый болгаш културга тургузушкунуңуң херезинге сайтамчытыг перспективалары ажылды турар — деп эш Санчай чугаалаан. Оң-бир херечизи болза республиканың сагы-кооперация ажылы элжидеринче улаган толаргай хемчегелери болур. Бистин сагы-кооперация училищени ий чыл болгаш техникум апар—деп, ол чугаалаан.

Индирде—хоорайнын улус өөренип кылдынганы эргелекчини эш З. Борисова.

— Бистин хоорайнын башкылары, уруулар албай черлеринин ажылдакчылары партиянын ХХII сьездинин материалларын ханызы-биле өөренип, он шиттирлерин болгаш документаларын бүүрү-биле деткип турарлар. Совет шкolanың көз соруулганы — шкolanың амырала-биле харылаазыны быжыгалап, коммунизм тургучуларын бүгү тала-биле бедик билигилг кижилер кылдыр белеткээр болур. Хоорайның шкolanында өөредилге-кизилидегелгил ажылдарын денчели улам-на экижип турар. Өөредилге чылының бирги уадуунда № 5, 6, 8, 10 шкolanар өөредилгеге эки түнөөлөриңиң чедип алганыр. Ам ол шкolanаларын башкылар коллективтери ий чылчылар чок болуң дөш хүлээлгени алган ажылдап турарлар. Бистин башкыларымы сьездинин материалдарын ажылды чоннарын ортузунга пропагандалар хүндүлүг соруулгалары алдарымы-биле күсүдөш шыдар дээрин эш Борисова бүүрөткен.

Хоорайнын башкылары партияның чаа Программаның айтканын чүвүлү соруулгаларын амыралага боттадырыңа чангыс эп-сеткилдин илереткөөнөр.

ЧУРУКТА: СЭКП-ниң ХХII сьездинин делегаты, СЭКП обкомунун бирги секретары эш С. К. Тока-биле учурашканы хураалымың үезинде.

И. ЦЕЛИЩЕВ.

